

Lagutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av föreningslagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av föreningslagen (RP 200/2022 rd): Ärendet har remitterats till lagutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Jyrki Jauhiainen, justitieministeriet
- konsultativ tjänsteman Mika Björklund, arbets- och näringsministeriet
- polisinspektör Jari Yli-Pelkonen, Polisstyrelsen
- ledande sakkunnig Mia Keskinen, Skatteförvaltningen
- jurist Patrik Metsätähti, SOSTE Finlands social och hälsa rf
- chefsjurist Timo Koskinen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- ekonomi- och förvaltningsdirektör Juuso Luomala, Ungdomssektorns takorganisation i Finland Allians rf
- specialsakkunnig Petri Heikkinen, Finlands Olympiska Kommitté rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- inrikesministeriet
- finansministeriet
- centralkriminalpolisen
- Polisstyrelsen
- Patent- och registerstyrelsen
- Akava ry
- Centraförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- STTK rf
- Samlingspartiet r.p.
- Centern i Finland r.p.
- Svenska folkpartiet i Finland r.p.
- Vänsterförbundet r.p.
- Gröna förbundet r.p.
- professor Heikki Halila
- universitetslektor, förv.dr, jur.dr, samh.mag., docent i offentlig rätt Matti Muukkonen.

Betänkande LaUB 22/2022 rd

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår ändringar i föreningslagen i syfte att främja utnyttjandet av de möjligheter digitaliseringen ger när det gäller inträde i en förening och mottagande av anmälan om utträde. I propositionen beaktas regeringsprogrammets skrivningar om underlättande av medlems- och förbundsomröstning vid val av styrelseordförande och övriga medlemmar. Propositionen främjar regeringsprogrammets mål också genom att göra det lättare att utnyttja digitaliseringens möjligheter.

För att minska den administrativa bördan vid småskalig samhällsaktivitet tillåts enklare bokföring än vad bokföringslagen kräver, om det rör sig om föreningar som har årsintäkter på högst 30 000 euro och som inte bedriver affärsverksamhet. Närmare bestämmelser om hur bokföringen ska ordnas och vad den ska innehålla samt om scheman och om årskalkylen utfärdas genom förordning av statsrådet.

Den föreslagna lagen om ändring av föreningslagen avses träda i kraft den 1 januari 2023. Bestämmelserna om enklare bokföring kan tillämpas tidigast under den räkenskapsperiod som börjar den 1 juli 2023.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Propositionen gäller sådana ändringar i föreningslagen som särskilt syftar till att främja utnyttjandet av de möjligheter digitaliseringen erbjuder när det gäller att anta medlemmar och ta emot anmälningar om utträde. Dessutom syftar ändringarna till att underlätta medlems- och förbundsomröstning vid val av styrelseordförande och övriga medlemmar och att främja enklare bokföring vid småskalig samhällsaktivitet.

Enligt propositionsmotiven (s. 13) är målet att förändringar i formerna för verksamhet i civilsamhället bättre beaktas i lagstiftningen om organisationsformer för denna verksamhet. Målet är att öka verksamhetsmöjligheterna på ett kontrollerat sätt så att föreningar själva kan besluta om att börja använda nya alternativ som motsvarar deras behov och efter eget övervägande också kunna anpassa sig till omvärldsförändringar. Enligt propositionen finns det behov av att tillåta nya alternativa metoder, men däremot inte av ny tvingande associationslagstiftning.

Ett av de viktigaste förslagen i propositionen är delegering av beslutanderätt i medlemsfrågor (12 och 13 § i lagförslaget). För att underlätta förvaltningen av en förening utvidgas och förtydligas möjligheterna att delegera beslutanderätten i fråga om antagande av medlemmar och mottagande av anmälningar om utträde. Delegeringen förutsätter en bestämmelse i stadgarna enligt vilken styrelsen beslutar om förfarandet för godkännande av medlemmar och om villkoren för godkännande (inom ramen för föreningens stadgar). Dessutom förtydligas eventuella arrangemang i fråga om mottagandet av anmälan om utträde så att de motsvarar nuvarande praxis.

En betydande ändring som föreslås i propositionen gäller också medlems- och förbundsomröstning. Enligt propositionen (17 och 19 § i lagförslaget) ska medlems- och förbundsomröstningar tillåtas också vid val av styrelseordförande och även vid val av andra styrelsemedlemmar, om det

Betänkande LaUB 22/2022 rd

ta står i föreningens stadgar. I stadgarna kan det också bestämmas att en del av styrelseledamöterna väljs vid ett traditionellt möte eller ett distansmöte och en del genom medlems- eller förbundsomröstning (se RP, s. 13).

Det föreslås också bestämmelser som uttryckligen tillåter att föreningens styrelse fattar beslut utan att hålla möte (35 § i lagförslaget). Enligt propositionen (s. 13) behövs det inte någon mer omfattande reglering i föreningslagen av styrelsens beslutsfattande. Styrelsens beslut utan ett möte kan fattas per e-post eller annars utan ordinarie möte på det sätt som styrelsen bestämmer.

Vidare föreslås föreningslagen få bestämmelser om en lättare bokföringsmodell än den som regleras i bokföringslagen (37 a § i lagförslaget). Små föreningar och aktionsgrupper ska kunna tillämpa den modellen i stället för modellen enligt bokföringslagen. Enligt propositionsmotiven (s. 14) innehåller förslaget regler som är så lätta som möjligt och som samtidigt tillgodoser behoven hos de små aktörernas intressenter. I propositionen föreslås det att bokföringsmodellen ska kunna tillämpas av föreningar vars sammanlagda bidrag och övriga inkomster (omsättning) för en räkenskapsperiod är högst 30 000 euro för både den avslutade och den omedelbart föregående perioden. En förening som bedriver affärsverksamhet ska dock alltid tillämpa bokföringslagen. Lättare bokföring kan i praktiken i stor utsträckning basera sig på bankernas (elektroniska) uppgifter om kontoutdrag och kontotransaktioner.

Det föreslås också att likvidationsförfarandet i samband med upplösning av en förening förenklas (40 § i lagförslaget). Förfarandet ska förenklas så att bestämmelsen i 40 § 3 mom. i föreningslagen om likvidatorns skyldighet att sammankalla ett föreningsmöte som godkänner slutredovisningen upphävs. Trots att bestämmelsen upphävs har en kvalificerad minoritet av föreningsmedlemmarna med stöd av bestämmelsen om sammankallande av ett allmänt möte (20 § 2 mom. i föreningslagen) rätt att kräva att slutredovisningen behandlas vid mötet. Eftersom en medlem i en förening som upplöses eller någon annan som berörs av upplösningen (t.ex. den som med stöd av en bestämmelse i stadgarna har rätt till de återstående medlen) kan ha behov av att få uppgifter om likvidationsåtgärderna och de tillgångar som återstår efter dem, föreslås det att det i lagen föreskrivs om likvidatorns skyldighet att utöver att bevara slutredovisningen också lämna dessa en kopia av utredningen. Registreringen av upplösningen av föreningen leder inte till uppkomsten av en oregistrerad förening.

Sakkunniga har särskilt påpekat att det föreslagna slopandet av mötet kring slutredovisningen gör det lättare för små och mindre bemedlade föreningar att avsluta sin föreningsverksamhet. Samtidigt underlättas till exempel situationen för dem som arbetar i förbund, när resurserna kan styras till annat än förvaltning av den föreningsverksamhet som upphör.

I propositionen föreslås också vissa andra preciseringar i föreningslagen. Den föreslagna lagen om ändring av föreningslagen avses träda i kraft den 1 januari 2023. Bestämmelserna om enklare bokföring kan enligt propositionen tillämpas tidigast under den räkenskapsperiod som börjar den 1 juli 2023. Mot bakgrund av det som sägs ovan är det viktigt att lagförslaget godkänns så snart som möjligt.

Lagutskottet anser att propositionens ändringar och mål är viktiga och motiverade. Det är viktigt att förändringarna i formerna för verksamhet i civilsamhället och förändringarna i omvärlden be-

Betänkande LaUB 22/2022 rd

aktas bättre i lagstiftningen om föreningar. Det är motiverat att föreningarna tillåts använda nya alternativa metoder i sin verksamhet för att organisera och underlätta föreningens verksamhet på ett ändamålsenligt sätt. Sammantaget sett anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget, men med anmärkningarna nedan.

DETALJMOTIVERING

Lagen om ändring av föreningslagen

13§. Utträde ur en förening. Paragrafen innehåller bestämmelser om utträde ur en förening. Enligt propositionen ändras paragrafen så att man kan beakta de kommunikationstjänster som föreningar har tillgång till och hur de utnyttjas. I det föreslagna 1 mom. finns bestämmelser om medlemmarnas anmälan om utträde och om mottagande av anmälan som i huvudsak motsvarar den gällande lagen. I momentet föreslås det för tydlighetens skull en uttrycklig bestämmelse som motsvarar nuvarande föreningspraxis om att styrelsen kan besluta att anmälan om utträde kan tas emot också av någon annan än styrelsen och att anmälan också kan göras på något annat bevisligt sätt än skriftligen.

Utskottet anser i enlighet med övervägandena ovan att de föreslagna bestämmelserna är motiverade. Utskottet påpekar dessutom för tydlighetens skull att bestämmelser om mottagande av anmälan om utträde vid behov kan utfärdas också i stadgarna inom de gränser som lagen tillåter.

35§. Styrelsen. Paragrafen innehåller bestämmelser om en förenings styrelse. I det nya föreslagna 4 mom. anges att styrelsen enligt ett förfarande som den bestämmer kan fatta beslut utan att komma samman till möte, om inte något annat bestäms i stadgarna. Om beslutet fattas utan möte ska det registreras, verifieras och förvaras på ett tillförlitligt sätt.

Utskottet anser i enlighet med övervägandena ovan att de föreslagna bestämmelserna är motiverade. Utskottet betonar att det redan på basis av nuvarande föreningspraxis är klart att alla styrelsemedlemmar i den utsträckning det är möjligt ska ges möjlighet att delta i beslutsfattandet i styrelsen också när beslut inte fattas vid ett möte (se även RP, s. 22).

39§. Skadeståndsskyldighet. Paragrafen innehåller bestämmelser om skadeståndsskyldighet. I propositionen föreslås att 1 mom. ändras så att skadeståndsskyldighet enligt föreningslagen utöver styrelsen och verksamhetsgranskaren ska åligga också andra aktörer som med stöd av föreningens stadgar sköter uppgifter som hör till föreningens förvaltning. Utöver dessa funktionärer kan föreningen bland annat ha personer som sköter uppgifter som hör till den dagliga förvaltningen, för vilkas del styrelsen har det styrnings- och tillsynsansvar som följer av den allmänna skyldigheten att ordna förvaltningen, men vilkas skadeståndsskyldighet gentemot föreningen bestäms enligt de allmänna principerna om skadestånd (RP, s. 25).

Lagutskottet anser att den föreslagna bestämmelsen är motiverad och har inte heller något att anmärka på ordalydelsen. Utskottet påpekar för tydlighetens skull att ersättningsansvaret enligt den gällande lagen gäller en funktionär vid en förening som på något annat sätt än i ställning som arbetstagare orsakar en skada som ska ersättas enligt föreningslagen. I den gällande lagen definie-

Betänkande LaUB 22/2022 rd

ras det inte vem som betraktas som funktionär. Syftet med lagförslaget är att klargöra vilka som berörs av föreningslagens särskilda bestämmelser om skadeståndsskyldighet. Enligt förslaget kan å ena sidan föreningens och dess styrelses medlemmar och å andra sidan funktionärer, andra förtroendevalda och frivilliga förutse på vems handlingar och försummelser bestämmelserna om ersättningsansvar i föreningslagen tillämpas och på vem arbetstagarens ansvar eller allmänna principer för skadeståndsrätt tillämpas. Förtydligandet av tillämpningsområdet för ansvarsbestämmelserna förbättrar också rättsskyddet för dem som handlar på en förenings vägnar.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 200/2022 rd utan ändringar.

Helsingfors 13.12.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Leena Meri saf
vice ordförande Sandra Bergqvist sv
medlem Sanna Antikainen saf
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Saara Hyrkkö gröna
medlem Marko Kilpi saml
medlem Pasi Kivisaari cent
medlem Suldaan Said Ahmed vänst
medlem Ruut Sjöblom saml
medlem Sebastian Tynkkynen saf
medlem Paula Werning sd
ersättare Outi Alanko-Kahiluoto gröna.

Sekreterare var

utskottsråd Mikko Monto.